

*Архимандрит̄ Нифон,
Игуман Манастѣира Свѣтѣ Тројице
и Свѣтѣи Некшарија, Глифада, Грчка*

ИСИХАСТИЧКО МОНАШКО ПРЕДАЊЕ – ЊЕГОВО ПРИХВАТАЊЕ, ЖИВОТ У ЊЕМУ И ПРЕНОШЕЊЕ

Православни монаштво, са својим дуговековним предањем, на најдоследнији могући начин очувало је истину хришћанства. Одлика православног монаштва кроз сва времена, јесте безмолвије (тиховање, исихија).

Православно монаштво је од самог почетка било исихастичко. Исихазам се не ограничава на неки посебан период у историји монаштва, као што је 14. век, када је учени монах Варлаам Калабријски устао на светогорске монахе и изазвао познату исихастичку расправу. Исихазам је неговање безмолвија, које је кроз сва времена одређивало православно монаштво.

Шта је, међутим, безмолвије? Безмолвије у православном монаштву и православном богословљу не значи неактивност или неделање, већ будност, истинско делање и стварање, односно интензиван духовни подвиг за исправљење и спасење палог човека. Отпадништво од Бога одвојило је човека од извора његовог живота, а истовремено изазвало и трагичан расцеп у његовом бићу. Апостол Павле, описујући то стање човека, пише: *Видим груји закон у удима својим који се бори њрошив закона ума мојеја*.¹

---

¹ Рим. 7, 23.

Спасење човека остварује се оцеловљењем његовог бића, што подразумева његово поновно сједињење са Богом. Спасење, исцељење расцепљеног бића и васпостављање човекове заједнице са Богом плод је безмолвија (исихије). *Починише, и познајше да сам Ја Бој.*² Ако се изнутра расцепљен човек не преда безмолвију, ако не остави по страни све оно што га одвлачи од исихије, ако се не врати себи и не потражи своје јединство са Богом, не може да се спасе. Нашавши Бога, благодаћу Божијом, човек проналази своје васпостављење, починак и спасење. Ово је основна одлика православног предања – оцеловљење човека.

Преподобни Јован Лествичник пише: „Исихаста је онај који се труди да оно што је бестелесно парадоксално смести у дом тела.“³ У оквиру опште парадоксалности хришћанства, исихазам је посебна парадоксалност, која је била својствена животу апостола Христових, мученика и свих светитеља Цркве. Ова парадоксалност очувала се у монаштву, али је касније готово нестала у животу хришћанских народа, како истиче професор Мандзаридис.⁴

Православна Црква је лечилиште људи, а монаштво је носилац и чувар црквеног предања. Зато монах, као ни исихаста, никада не остаје неактиван, већ из љубави према Богу верно држи Његове заповести и тако бива удостојен познања Бога. Обузет чежњом да остане са Њим, он превазилази стадијум немира и страхова, прихватајући „божански огањ“ исихије (молчанија). Зато је узор исихије и православног исихастичког живота – Пресвета

² Пс. 45, 11.

³ Види: Свети Јован Лествичник, „Поука XXVII. О свештеном безмолвију тела и душе“, у *Лествица* (Света Гора Атонска: Манастир Хиландар, 1997), 177.

⁴ Вл. Г. Μαντζαρίδη «Μοναχισμός και ὀρθόδοξη παράδοση».

Богородица, Која у свом наручју држи „божански огањ“⁵. Пресвета Богородица је прва безмолвница, по речима Светог Григорија Паламе.

Држање заповести сведочи љубав човека према Богу и води га богопознању. *Ко има зајовести моје и држи их, то је онај који ме љуби; а који мене љуби, тога ће љубити Отац мој; и ја ћу га љубити и јавићу му се сам.*⁶

Пролазећи кроз стадијум очишћења од страсти и држања заповести, монах достиже чистоту ума и срца, подвизавајући се у послушности. Тако он доживљава безмолвије као стање умног тиховања. Тада безмолвије више није аскетско, већ надасве харизматско. То је стање чистоте душе, у којој човек, слободан од сваког унутрашњег немира и несређености, превазилази себе и предаје се созерцавању Бога. Зато у овом аутентичном животу у благодати више нема подвизавања, како пише Свети Софроније у својој књизи *Видети Бога као што јесте*. У овој фази страсти су побеђене, а за борбу са њима било је потребно подвизавање.⁷

Безмолвију су прибегавали не само такозвани филокалијски Оци или бранитељи исихазма из 14. века, попут Светог Григорија Паламе, већ и они које називамо Оцима заједнице – Свети Василије Велики, Свети Григорије Богослов, Свети Јован Златоусти и Свети Козма Етолски.

Исихасти су били и савремени свети и преподобни старци нашег доба, не само они који су се подвизавали на Светој Гори, већ и многи који су живели ван ње, познати и непознати, не само клирици и монаси, него и лаици.

⁵ Тропар Пресвете Богородице Утешитељке.

⁶ Јн. 14, 21.

⁷ Вл. Г. I. Μαντζαρίδης, *Νουχίας καρποί*, I. Μ. Μονή Βατοπαιδίου, Ἁγιον Ὅρος, 2016, σσ.17, 19, 26.

Они су били људи заједнице, и истовремено исихасти. Били су аутентични људи заједнице, баш зато што су били исихасти, будући да се права заједница не ограничава само на заједницу са другим људима, већ се преплиће са заједницом са Богом и светима.

Прихватање предања

Да би неко могао прихватити предање, треба прво да има жарку жељу да га пронађе. Апостол Филип је пронашао Христа, поверовао у Њега и рекао свом пријатељу Натанаилу: „Нашли смо Га.“ Кога је нашао? Онога за Ким је жудео, Кога је тражио и ишчекивао: „Онога о коме су писали у Закону Мојсије и Пророци.“ На Натанаилово чуђење, Филип није покушавао да га убеди, већ му је рекао: „Дођи и види.“⁸ И овај је отишао, видео и исповедио своју веру у Христа. Дакле, прво треба да постоји жарка жеља да се пронађе лице Христово, Који нам предаје своју благодат.

Са том чежњом, сви Свети оци су још од првих векова прибегавали пустињи, како би у њој примили срж отачке мудрости. Свети Атанасије Велики постао је ученик Светог Антонија Великог. Није се ослањао на свој разум, на своје расуђивање или многа знања која је поседовао, већ се учио поред ногу, по светским мерилима неписменог, учитеља пустиње.

Исти пут следили су и такозвани Оци заједнице: Василије Велики, Григорије Богослов и Јован Златоусти, који су такође прво прошли кроз школу пустињских Отаца.

---

⁸ Види: Јн. 1, 45–46.

У новије време, препород монаштва на Светој Гори и изван ње, био је у основи припремљен у тишини пустиње, којој су савремени Оци прибегавали са жарком жељом, тражећи аутентичне носиоце исихастичког и монашког предања. Јер, увек постоји опасност прихватања старијих нездравих или искривљених његових елемената који, уколико се временом устале и пренесу, надаље се показују и доживљавају као право предање. Зато увек треба прибегавати истинским његовим носиоцима, а то су апостоли, апостолски Оци и сви Свети.

Поменуто искривљење аутентичног предања постало је приметно у монаштву. Жив пример представља случај забележен у житију Светог Јосифа Исихасте. Када је он, као лаик, обилазио брда и пећине Свете Горе, тражећи искусног духовног руководиоца, наишао је на једног слепог старчића у пустињи, који је држао мачку у крилу и мазио је. Пришао му је и упитао га: „Старче, зашто држиш мачку и не изговараш молитву?“ Сироти старац, мислећи да ће му помоћи, одговорио је: „Бојим се, чедо моје, да не паднем у прелест“. Простодушни старац је сматрао изговарање молитве поводом за прелест, будући да је такво искривљено предање примио. То је на Светој Гори била традиција антиисихаста, која је постојала и у време Светог Григорија Паламе и Кољивара.

Још један пример кварења предања била је пракса ретког причешћивања, која се била усталила чак и на Светој Гори. Оци Кољивари жестоко су се борили да врате стално причешћивање, онако како дефинише истинско предање наше Цркве.

Пронаћи истинске носиоце предања захтева труд и жељу. Свети Јосиф Исихаста у својим писмима пише: *Трајали смо, дозивали, њлакали. Нисмо превидели ниједно брдо нијти клисуру, трајајући за поузганим учийшељем*

од којеја ћемо чути речи живоја а не ѝразан и узалудан ѝговор... Покушавао сам да оћкријем ѝде је живоја, ѝде моју да загобијем користи за своју душу.⁹ И на другом месту каже: *Осећим вршојлавицу чим ѝокушам да вам ојишем своје сузе, душевни бол и вајаје којима су одјекивала ајонска брда. Даноноћно сам ѝлакао*¹⁰, тражећи незаблудивог руководиоца.

Отац Арсеније, саподвижник Светог Јосифа, са жарком жељом дошао је на Свету Гору тражећи духовног руководиоца, који би имао умну молитву. Пронашао је младог Франциска (потоњег старца Јосифа Исихасту) који се подвизавао у једној пећини и од тада постао његов нераздвојни саподвижник.

Свети Јефрем Катунски такође је пронашао аутентично монашко предање у личности Светог Јосифа Исихасте. То је било време када се монашки живот углавном сводио на формалност и рукодеље, а сви би за младог монаха питали да ли је паметан, вредан и вичан рукодељу. При једном сусрету, Свети Јефрем је чуо како Свети Јосиф Исихаста пита његовог старца: „Да ли је Јефрем послушан?“ „У том тренутку“, сведочи сам Свети Јефрем, „дошло ми је да паднем пред ноге старца Јосифа и целивам их, јер сам коначно чуо неку духовну реч.“ Тако је Свети Јосиф постао његов духовни руководитељ, који га је показао изабраним сасудом божанске благодати.

Свети Софроније из Есекса имао је за старца Светог Силуана Атонског. Великан православља, Свети Јустин

⁹ Старац Јефрем Филотејски и Аризонски, *Мој сћарац Јосиф Исихаста* (Београд: ВДС Архиепископије Београдско-карловачке, 2014), 28.

¹⁰ Старац Јосиф Исихаста, „Тридесет седмо писмо“, у *Изложење монашкој ојиши* (Београд: ПМШ при Храму Св. Александра Невског, 2000), 156.

(Поповић), слао је своју духовну децу у Грчку и Свету Гору, старајући се да не скрену са незаблудивог пута богомудрих Отаца православног Истока и да црпу аутентично отачко предање са његових извора.

Дозволите ми да поменем и једно лично искуство. Када сам, још као лаик, дошао код оца Јефрема у Катунацију, он ме упита: „Хоћеш да будеш монах?“ Изненађен питањем, јер још нисам био одлучио, одговорио сам: „Ако Бог хоће...“ „Бог хоће! А, да ли ти хоћеш?“ упитао ме је и рекао: „Слушај, ако желиш да будеш монах, треба да потражиш и нађеш СТАР-ЦА. Чујеш? СТАР-ЦА! Јер, ако старац има 100, и ти ћеш добити 80. Ако он има 80, ти ћеш добити 60. А ако има 20, шта ћеш ти добити?“

Овде, приликом прихватања предања, важну улогу игра и пријемчивост послушника. Свети Јефрем Катунацијски каже: „Када у свету умире отац и оставља наслеђе, претпоставимо 100 драхми, он га дели на своје четворо деце и даје једном 25 драхми, другом 25 драхми, трећем 25 драхми и четвртном 25 драхми. Свако дете добија 25 драхми, као наследство од свог оца. Међутим, у духовном свету то није тако. Не! Ако један има веру, побожност, пожртвовање и поштовање према свом старцу двадесет степени, добиће духовну силу двадесет степени. Други има два степена, добиће два; трећи има осамдесет, добиће осамдесет.“¹¹

Међутим, постоји и онај који неће добити ништа. То је онај који каже свом старцу: „Ово што ми предајеш је тешко и данас се не може применити, јер су се времена променила.“ Такав став представља јерес, не догматске,

¹¹ Види: *Старац Јефрем Катунацијски* (Београд: Мисионарски и духовни центар Атос, 2003), 188.

већ етичке природе, како каже професор Манзаридис, јер *Исус Христос је исти јуче и данас и у векове*¹².

И ми, дакле, имамо потребу да пронађемо носиоце благодати и освећења, и тада ће бити „уверљивије оно што видимо од онога што слушамо“. Треба нагласити да није довољна само жарка жеља да пронађемо те облагодате људе, носиоце предања, већ и да имамо настројење да их слушамо и подражавамо.

Живот у предању

Монах који са смирењем прихвата монашко предање од свог старца, напредује у свом животу. Јер, предање без живота остаје бесплодно. Веома карактеристично говори старац Јосиф Ватопедски: „Какву корист је имао Гијезије, који је имао за старца пророка Јелисеја? Или, шта је користило Јуди који је, могло би се рећи, имао за старца Христа? Или, какву је корист имао Адам који је, на неки начин, имао за старца самога Бога?“ Дакле, није довољно само примити. Потребно је и живети.

Старац Јефрем Филотејски говори следеће значајне речи: *Данас постоји само неколико људи – можда бисмо их молили на првине избројати – а да нису само учитељи, неће и делатељи ове сјасоносне, бојонадахнуће, умне молишве која уистину обнавља, преображава и исцељује душу онога што се моли. Насупрот томе, душа (а посебно душа монаха) остаје болесна све докле док не позна или док не почне да примењује ово учење.*¹³

¹² Јевр. 13, 8.

¹³ Старац Јефрем Филотејски и Аризонски, *Мој старац Јосиф Исихаста*, 285.

Онима који ја примише даде власт да буду чеда Божија¹⁴, каже јеванђелист Јован. То је резултат живота у предању: да постанемо деца Божја и богови по благодати, што се постиже једино смирењем и послушношћу.

Свети Јосиф Исихаста је говорио: *Чего моје, лако је да човек напусти свети, да обуче мантију, добије чин и постане монах. То, међутим, још увек није суштина монаштва. Монах је онај ко напусти свети, ко тражи и проналази поузданој руководиоца, верно остаје поред њега и задобија молитву. Уколико се кроз послушност не очисти од страсти и не задобије непрестану молитву, он није истински монах.*¹⁵

Старац Захарија из Есекса такође пише: *Смиреност послушности је оно што привлачи Божији поглед на монаха. Због тога се монах смело пошчињава свом старцу, који ја води смиреним путем Божјим, како би се њеово срце оживотворило некројављивом божанском благодаћу. Монах слободно и добровољно одбацује свој мали живої и положивши ја пред ноге свој старца, добија заузврат величанствени живої Божији.*¹⁶

Свети Јован Лествичник у својој поуци о послушности пише: *Послушност је проб воље, а ускрснуће смирења. Као да је мртав, послушник не одговара ништа размишља, било да се ради о добрим стварима или о нечему што изледа зло, јер ће за све одговарати онај који је*

---

¹⁴ Јн. 1, 12.

¹⁵ Старац Јефрем Филотејски и Аризонски, *Мој старец Јосиф Исихаста*, 285.

¹⁶ Архимандрит Захарија, „Послушност – темељ монашког живота по Светом Софронију“ – у *Зборник радова Другїої свейопрохорскої монашкої сабора*, (Врање: Православна епархија врањска, 2024), 145.

љобожно умрѣви њѣову душу. Послушностѣ је одустѣјање од расуђивања ѣри боѣишѣвѣ расуђивања.¹⁷

Међутим, како истиче Свети Софроније, монах може да узме на себе ѣодви ѣослушностѣ само ако је душевно здрав. А душевно здравље сасѣоји се у смиреној свестѣи да сам ѣо себи није сѣособан да сѣозна велику и савршену вољу Божју. Он следи мудар саветѣи Свѣтѣи Писма: „Уѣишѣј оца своѣи, и објавиће ѣи, сѣарце своје, и рећи ће ѣи.“ Он следи основно ѣравило монашкоѣ живоѣа: „Не веруј себи.“ Тако ѣрибеѣава свом духовном оцу, имајући ѣоверење да је њему дашѣо да јасније ѣознаје Божју вољу. На ѣај начин ѣризнаје да је истѣиниѣи Боѣи – „Боѣи оѣаца наших“.¹⁸

У овом подвигу послушности монах ће наићи на тешкоће. Али, наши Свети оци прошли су кроз њих и показују нам како да их савладамо. Свети Софроније пише о свом старцу, Светом Силуану: *Било је, нарочитѣо у ѣочѣшѣку, мноѣо случајева када нисам моѣао у ѣошѣиностѣи да разумем њѣове речи. Међуѣим, у ѣим случајевима следио сам њѣове речи са ѣоверењем.*

Због тога, обраћајући се својој духовној деци, каже: *Проблем је: до које мере ѣреба да ме следишѣе? Друѣим речима, до које мере ѣреба да имашѣе ѣоверење у мене? Хоћешѣе ли ми дозволишѣи да изѣрадим вашу будућностѣи онако како сам ѣо саѣледао у молишѣви? [...] Говорим о ѣоме јер, ако немашѣе више ѣоверења у мене неѣо у своје мишљење о сѣварима, не можешѣе да вршишѣе ѣослушностѣи. Ако сѣе, међуѣим, истѣински ученици ѣредања,*

¹⁷ Свети Јован Лествичник, „Поука IV. О блаженој и незаборавној послушности“, у *Лествица*, 33.

¹⁸ Архѣи. Захарѣиу, *Πλατισμός της καρδιάς*, I. M. Τσιού Προδρόμου, *Εσσεξ Άγγλιας*, 2012, σ. 335.

оставићете да реч онога који је одговоран нађе своје место у вашем срцу. И на другом месту: Ако у нечијој савести постоји мањак поверења према мени, не очекујте од мене ниједну реч, ниједну истиниту реч.¹⁹

Да се предање не би искварило, потребна је доследност савести и живот у њему. Свети Јефрем Катунскији посебан је пример те доследности. Старац Јосиф Ватопедски пише о свом сабрату: *Колико сам се дивио његовој несаломивој вољи, његовој доследности у чувању предања наших светих отаца! Кад сам га једном заишао за разлог толике ујорности, он ми смело одговори: „Забрављаш колико нас је старац поукама и начином свој животи подстрекивао и уразумљивао да чувамо истрајности и доследности у одржавању правила, указујући нам на њих духовној узрасања и радости!“²⁰*

Постоји и један догађај који представља практичну примену горенаведених речи светога: *Једном када сам га поздрављао, оглазећи из његове испоснице – каже старац Јосиф Ватопедски – каза ми да пошаљем писмо, на чијем је коверти у том тренутку писао адресу. Пишући, испроши му се оловка и ја му одмах понудих своју да доврши. Кад је завршио, дивио се мојој оловци јер је, шобож, врло лепо писала. Рекох му да је задржи за себе. Он не прихвати, већ ми рече да му кујим иста такву. Обећах му да ћу се побринути за то, и то врло брзо, јер ће већ следеће дана неко из Новог скија отићи у свети. Поздравих га и одох до Новог скија, где сам боравио. Касно увече, док смо били на бденију, у нашем дворишту*

¹⁹ Ἀρχι. Σωφρονίου, *Οἰκοδομώντας τὸν ναὸ τοῦ Θεοῦ μέσα μας καὶ στοὺς ἀδελφούς μας*, Ἰ. Μ. Τιμίου Προδρόμου, Ἑσσεξ Ἀγγλίας, 2014, σσ. 271, 272, 269.

²⁰ *Старац Јефрем Катунскији*, 13.

зачух лупање на кайији ња ошворих. Изненађен, уледах оца Јефрема, који ми одсечно рече: „Јосифе, молим те, немој да ми наручујеш ту оловку о којој смо причали, зашто што нисам узео блаослов од свој сшараца“ и оде одмах без речи. Међутим, разлој није био блаослов његовој сшараца, који тада беше слаб и није могао да се сшоразумева. Истински разлој ошказивања наруџбине беше неширање самодојадне жеље шрема нечему што је пожелео. Збој штоа је пешачио два и по до шри саша, и шо у пола ноћи!²¹

Преношење предања

За преношење здравог предања није довољно пронаћи истинске носиоце исихастичког и монашког предања. Потребно је са смирењем и послушношћу примити од њих предање, те доживети га са доследношћу и чистим исповедањем, како се ни у најмањем не би искривило. Јер, имамо одговорност да пренесемо млађима оно што смо примили. *Ја шримих од Госшода штоо вам и шредагош*²², каже апостол Павле.

Свети Софроније из Есекса пише карактеристично: *Док је сшарац Силуан живео, објашњавао сам неким лицима смисао његових речи. Сваки шјуш када сам ишао код њега да шроверим шачностш мојих одшвора на њихова шшшања, он ми је пошврђивао оно штоо сам рекао. На основу овој искуштва, усушјујем се да шоворим с аушоришешом, не шрешендујући на месшо „учишеша“ коју заузима високу кашедру. Живим међу вама као један од*

²¹ *Ишо*, 15.

²² 1. Кор. 11, 23.

*вас, не владајући ни над ким. Међушим, моја дужности је да заштитим православно учење сјасења.*²³

Видимо, дакле, да Свети Софроније предаје учење које је примио од свог старца, Светог Силуана. Настављајући, старац Захарија говори и пише на основу онога што је примио и доживео од Светог Софронија. Тако, у суштини, он истиче свог старца, а у ширем смислу, само предање. И постаје канал за преношење предања старца на будуће нараштаје. Међутим, уколико неко одбаци свог старца или каже да су се времена променила, па оно што му старац предаје не може бити примењено, онда не само да он сам не постаје канал, него је и одговоран за нечување предања. Пошто сам не живи аутентично, ни другима не може да пренесе аутентично предање.

Зато и апостол Павле наглашава: *Али ако вам и ми или анђеос неба проповеда јеванђеље друкчије него што вам проповедамо, анђема да буде! Као што смо већ рекли, и сада ојет велим: ако вам неко проповеда јеванђеље друкчије него што примисше, анђема да буде!*²⁴

Имамо одговорност да другима без измене преносимо оно што смо ми сами примили. То заповеда и апостол Павле свом ученику Тимотеју: *И што си чуо од мене прег многим сведоцима, то предај верним људима, који ће бити кадри и друге научити.*²⁵ Јеванђелист Лука почиње своје Јеванђеље помињући сведоке, Христове апостоле, који су Га својим очима видели и својим ушима слушали, од којих је и сам примио све што пише: *Будући да су многи покушали изложити казивање о догађајима који су се*

²³ Архц. Софронίου, *Οἰκονομώντας τὸν ναὸ τοῦ Θεοῦ μέσα μας καὶ στοὺς ἀδελφούς μας*, 271.

²⁴ Гал. 1, 8–9.

²⁵ 2. Тим. 2, 2.

дојодили међу нама, као што нам предадоше они који су од почетка били очевидци и слушатељи Речи (Логоса), намислих и ја, испитавши тачно све од почетка, по реду писања тебе, њемених Теофиле.²⁶

Да поменемо онај диван и дирљив одломак из Синодика, који читамо сваке године у Недељу Православља: *Онако како Пророци видеше, како Ајосколи научише, како је Црква примила, како су Учитељи одомаћили, како се васељена сајласила, како је Благодат засијала, како се Истина доказала, како је лаж протерана, како се Премудрост смело исказала, како је Христос најрадодом јошврдио – тако мислимо, тако говоримо, тако проповедамо: Христа, Истинитог Бога нашега.*

Суштина предања

Као закључак, желим да се осврнем на суштину предања.

Пре свега, суштина предања је Света Тајна Божанствене Евхаристије, која је доживљај смрти и Васкрсења Христовог. То је центар, чврста основа. То је предато Цркви и данас на исти начин, вршењем Свете Тајне Божанствене Евхаристије, предајемо оно што је Црква примила. *Ја примих од Господа што вам и предадох²⁷*, каже апостол Павле у својој *Посланици Коринћанима*. Идеал монаштва је да живи Божанственом Евхаристијом. *Ово чиниш у мојојмен²⁸*, рече Господ.

²⁶ Лк. 1, 1–3.

²⁷ 1. Кор. 11, 23.

²⁸ Лк. 22, 19.

Завршавајући, желео бих да поменем оно што је говорио мој блаженопочивши Старац: „Неће се поново родити оци: Антоније, Пајсије, Пахомије, Доротеј, Сисоје и други, али ми смо њихови наследници.“ Према томе, треба и ми млађи да живимо онако како смо примили од наших старца. Трудимо се – али, не знам да ли у томе увек успевамо! Једно је, међутим, сигурно: да имамо обавезу и треба да предамо оно што смо примили.